

Visienota:

**Is coöperatief ondernemen
duurzaam ondernemen?**

Inhoud

Situering nota.....	3
Samenvatting	4
Waar zijn er raakvlakken tussen beide definities?	5
Dragen de ICA-principes kiemen van duurzaam ondernemen in zich?	7
PEOPLE, een coöperatie is gericht op een ‘community’	7
Democratische controle.....	7
Onafhankelijke onderneming	7
Aandacht voor opleiding, vorming en samenwerking	7
PLANET, een coöperatie heeft een verre horizon	8
Lokale verankering.....	8
Vaak staat duurzaamheid centraal in de kernstrategie	8
Gericht op de lange termijn	9
Extra dimensie van multistakeholdercoöperatie	9
PROFIT, een coöperatie gebruikt de opbrengsten in functie van haar doel.....	9
Samen ondernemen.....	9
Doelmaximalisatie staat voorop	10
Dragen bij tot een meer stabiele economie	10
Langetermijnperspectief	10
Lokale verankering.....	11
Voorbeeldfunctie	11
Zelfvoorzienend verdienmodel	11
Conclusie	12
Tools: zelfscan voor coöperaties en verslaggevingsrichtlijnen	12
Referenties.....	13

Situering nota

De internationale coöperatieve beweging (ICA) stelt in zijn *“Blueprint for a Cooperative Decade”* coöperaties voor de strategische uitdaging om zich te positioneren als duurzaamheidskampioenen. Met recht en rede? Draagt de coöperatieve identiteit effectief meer garanties tot duurzaamheid in zich?

Deze nota toont de **conceptuele links tussen coöperaties en duurzaamheid**. Enerzijds door beide definities te vergelijken, en anderzijds door in kaart te brengen hoe de ICA-principes bijdragen tot duurzaam ondernemen. Inspirerende coöperaties illustreren hierbij hoe zij deelaspecten van duurzaamheid in de praktijk zetten. Let wel, duurzaam ondernemen gaat over meer dan de optelsom van sterke resultaten op sociaal, ecologisch en economisch vlak. Het gaat om een geïntegreerde benadering waarbij de performantie op verschillende deelaspecten van duurzaamheid bepalend is voor het uiteindelijke resultaat.

De International Cooperative Alliance (ICA) definieert een **duurzame coöperatie** als volgt:

“A co-operative is sustainable when it is an economically viable business that fully implements the seven co-operative principles, and maintains or regenerates the ecosystem in which it’s embedded.”

Als coöperaties zich als duurzaamheidskampioen willen profileren, is het ook belangrijk dat zij handvatten aangereikt krijgen om voor zichzelf en hun stakeholders in kaart te brengen in welke mate ze aan duurzaam ondernemen doen. Daarom gaven we vanuit socialeconomie.be de opdracht aan adviesbureaus Sustenuto en Coopburo 3 instrumenten te ontwikkelen om coöperaties te helpen duurzaamheid in de praktijk te zetten en hierover te communiceren¹.

Instrument	Doel	Vorm
1/ Nota ‘Is coöperatief ondernemen duurzaam ondernemen?’	Leer de conceptuele links tussen coöperatief en duurzaam ondernemen	PDF
2/ MVO Scan voor coöperaties	Bepaal hoe goed je nu reeds scoort inzake duurzaam ondernemen	Excel
3/ Stap voor stap naar een duurzaamheidsverslag voor coöperaties	Communiceer over je duurzaamheidsinspanningen	PDF & Excel

Deze instrumenten staan niet los van elkaar. Waar ze elkaar versterken, wordt aangegeven in deze nota.

¹ Deze zijn gratis beschikbaar via www.socialeconomie.be

DUURZAAMHEID ALS KERN VAN COÖPERATIEF ONDERNEMEN

7 ICA-PRINCIPES VAN COÖPERATIEF ONDERNEMEN

① VRIJWILLIG EN OPEN LIDMAATSCHAP	⑤ ONDERWIJS, FORMING EN INFORMATIE-VERSTREKKING
② DEMOCRATISCHE CONTROLE DOOR DE LEDEN	⑥ SAMENWERKING TUSSEN COÖPERATIES
③ ECONOMISCHE PARTICIPATIE DOOR DE LEDEN	⑦ AANDACHT VOOR DE GEMEENSCHAP
④ AUTONOMIE EN ONAFHANKELIJKHEID	

Waar zijn er raakvlakken tussen beide definities?

De VN definieert **duurzame ontwikkeling** als

“Voorzien in de behoeften van vandaag zonder de mogelijkheid voor toekomstige generaties te beperken om in hun behoeften te voorzien.”¹

Duurzaam ondernemen of **Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)** gaat over hoe organisaties (profit, social-, non-profit, overheden) invulling geven aan hun activiteiten en een bijdrage leveren aan duurzame ontwikkeling. In de MVO-definities van de Europese Commissie (2011)² en die van ISO 26000 (2010)³ komen drie belangrijke elementen terug:

1. Alle soorten bedrijven/organisaties nemen enerzijds verantwoordelijkheid voor de negatieve effecten van hun kernactiviteit en streven anderzijds maximaal naar het creëren van gedeelde waarde, voor de organisatie en de maatschappij als geheel.
2. Duurzaamheid wordt geïntegreerd in de kernstrategie.
3. Ze ondernemen zoveel mogelijk in samenwerking met hun stakeholders.

De basis voor MVO is een juiste balans tussen **People, Planet** en **Profit**, ofwel tussen de sociale, de milieu en de economische aspecten⁴. People staat voor de zorg voor de werknemers binnen de organisatie, maar ook breder: de gehele samenleving. Planet staat voor zorg voor de natuurlijke leefomgeving. Profit gaat over het scheppen van economische waarde door het produceren van goederen en het aanbieden van diensten.

De International Cooperative Alliance (ICA) omschrijft een **coöperatie**⁵ als

“Een autonome organisatie van personen die zich vrijwillig verenigen om hun gemeenschappelijke economische, sociale en culturele behoeften en ambities te behartigen door middel van een onderneming waarvan ze samen eigenaar zijn en die ze democratisch controleren.”

Zijn coöperaties van nature meer geneigd om duurzaam te ondernemen? In de internationaal erkende definitie van een coöperatie komen alvast enkele elementen terug.

Het essentiële verschil met klassieke bedrijven is dat de eigenaars, de vennoten, tegelijk ook de ‘gebruikers/begunstigden’ van de diensten of de producten van de coöperatie zijn⁶. ‘Gebruiker’ moet hier breder begrepen worden dan consumenten. Het gaat ook over producenten, personeel, ...⁷

Bepaalde stakeholders⁸ – afhankelijk van het type coöperatie⁹ bijvoorbeeld: klanten, of personeelsleden, of leveranciers, ... – zijn dus eigenaar van de coöperatie. Dit maakt dat bepaalde stakeholders als het ware geïnternaliseerd worden in een coöperatie. Dat vergemakkelijkt:

- het **samenwerken tussen bepaalde stakeholders** naargelang het type coöperatie
- het maken van gedragen beslissingen van bij aanvang, en
- het streven naar **gedeelde waarde** voor, enerzijds, de vennoten die zich verenigen om een gemeenschappelijke behoefte in te vullen en/of, anderzijds, voor de maatschappij als geheel.

De definitie van een coöperatie toont ook dat een coöperatie vaak niet enkel omwille van economische motieven in het leven geroepen wordt, maar dat ook sociale en/of culturele ambities een rol spelen¹⁰. Dit toont dat de gecreëerde meerwaarde ruimer geïnterpreteerd wordt (gelinkt aan ‘people’ en ‘planet’), dan enkel een focus op ‘profit’.

Coöperaties zijn gericht op het vervullen van ***gemeenschappelijke behoeftes over generaties heen***. Het zijn ondernemingen die in het leven geroepen zijn om bepaalde noden en behoeften, zoals bijvoorbeeld toegang tot diensten en goederen, voor de gebruikers in te vullen. Samen kan men bereiken wat men alleen niet kan¹¹. Door de vrije toetreding van leden vernieuwt een coöperatie zichzelf en wordt de onderneming organisch doorgegeven aan de volgende generatie.

Dragen de ICA-principes kiemen van duurzaam ondernemen in zich?

ICA vertaalde het DNA van coöperaties in een aantal principes. Deze principes zijn ontstaan uit een bundeling van goede praktijken doorheen de geschiedenis van de coöperatieve beweging. Deze principes hebben, naast een ideologische component, een achterliggende economische grondslag¹². En opvallend, deze principes vertonen elementen van duurzaamheid. We ordenen hier de ICA-principes naargelang ze een impact hebben op eerder het People, Planet en/of Profit-aspect van duurzaam ondernemen.

PEOPLE, een coöperatie is gericht op een 'community'

Democratische controle

Een automatisch gevolg van het feit dat de gebruiker eigenaar is van de onderneming is dat deze gebruiker de coöperatie **democratisch** mee bestuurt en/of controleert (2de ICA-principe). Het algemene principe is dat elke vennoot één stem heeft, ongeacht de kapitaalbreng¹³. Wanneer er wordt afgeweken van dit principe is er steeds een beperking van het stemrecht per vennoot.

Dit democratische gehalte komt ten goede aan de nood aan 'transparant en ethisch gedrag' (zie definitie ISO 26000). Verder is coöperatief ondernemen ook een 'leerschool' in democratie en dus ook een voedingsbodem voor actief burgerschap. Mensen leren zich te verenigen en actie ondernemen, eerder dan te wachten op oplossingen vanuit anderen.

Dirk Vansintjan, voorzitter REScoop.eu:

"Verschillende REScoops stellen vast dat hun leden geneigd zijn om ook op andere domeinen initiatief te nemen zoals kinderopvang, mobiliteit, huisvesting, ..."

Onafhankelijke onderneming

Coöperaties steunen zoveel mogelijk op het kapitaal (3de ICA-principe) van hun gebruikers om zo **onafhankelijk** mogelijk te blijven van externe inmenging die mogelijks de gemeenschappelijke behoeften niet deelt (4de ICA-principe)¹⁴.

Jim Williame, coördinator Ecopower cvba:

"Ecopower is eigendom van 50.000 coöperanten. De inbreng van vele 'kleintjes' maakt één groot geheel en laat ons toe de projecten hoofdzakelijk met eigen vermogen te financieren. Zo handhaven we onze financiële autonomie."

Aandacht voor opleiding, vorming en samenwerking

Om ervoor te zorgen dat de gebruikers de coöperatie goed kunnen besturen en/of controleren is het belangrijk om in te zetten op **onderwijs, vorming en informatieverstrekking** (5de ICA-principe), bv. m.b.t. governance, financieel beleid, ... Doorheen vormingsinitiatieven kan de coöperatie haar vennoten ook vormen rond thema's die ze belangrijk vindt, bv. m.b.t. haar sociale of culturele doelen.

Zeven ICA-principes

1. Vrijwillig en open lidmaatschap
2. Democratische controle door de leden
3. Economische participatie door de leden
4. Autonomie en onafhankelijkheid
5. Onderwijs, vorming en informatieverstrekking
6. Samenwerking tussen coöperaties
7. Aandacht voor de gemeenschap

Peter Raymaekers, voorzitter bij Wereldcafé Leuven cvba:

“Naast de eerlijke handelsproducten uit het Zuiden wil wereldcafé.coop streekproducten, producten uit de sociale economie en de lokale landbouw aan een breed publiek aanbieden. Doorheen onze activiteiten verspreiden we het gedachtegoed ‘Denk globaal, eet en drink lokaal’”.

Binnen een coöperatie ondervindt men aan de lijve dat men meer kan bereiken als groep dan individueel. Door het gezamenlijke DNA van coöperaties vinden coöperaties op dat vlak aanknopingspunten voor **samenwerking** (6de ICA-principe).

Maarten De Moor, directeur Lava cvba:

“Lava is de overkoepelende coöperatie van 5 Belgische groente- en fruitveilingen. Deze 5 coöperaties verenigen zich om hun producten onder het gezamenlijke Belgische kwaliteitslabel ‘Flandria’ te verkopen. Het betreft groenten en fruit die duurzaam geteeld zijn door familiebedrijven. Zo worden concurrenten collega’s!”

Louter het samen ondernemen in een coöperatie kan een emanciperend effect hebben op vennoten. Door het mee dragen van de verantwoordelijkheid wordt er een beroep gedaan op andere competenties, doet men nieuwe ervaringen op, ... die bijdragen aan hun persoonlijke ontwikkeling.

PLANET, een coöperatie heeft een verre horizon

Lokale verankering

Coöperaties zijn lokaal verankerd, doordat ze ontstaan tussen mensen die – op een bepaald moment in een bepaalde context – een gezamenlijke nood willen lenigen. Bijgevolg is de **omgeving, waarin de coöperatie opereert, tevens de leefomgeving van de vennoten**. Dit zorgt voor een binding tussen de onderneming en haar omgeving wat het meer waarschijnlijk maakt dat:

- de leden van de coöperatie bij hun bedrijfsvoering meer rekening houden met de omgeving waarin ze opereren, zowel voor mens als voor natuur (7de ICA-principe)¹⁵.
- de bedrijfsactiviteiten – op wereldvlak gezien – zich meer lokaal afspelen. Denk aan een coöperatie die het product van haar vennoten-leveranciers afneemt in plaats van wereldwijd op zoek te gaan naar de goedkoopste toeleverancier. Of denk aan coöperaties met verwerkingsactiviteiten, die vaak lokaal ontwikkeld worden, wat voor lokale tewerkstelling zorgt.

Milcobel cvba, voorzitter Guido Veys:

“De missie van een coöperatie ligt in de regio waar je ontstaan bent. Als coöperatie kan je niet zomaar pak en zak nemen en verhuizen naar een ander land.”

Vaak staat duurzaamheid centraal in de kernstrategie

Klassieke aandeelhouders investeren kapitaal vaak vanuit financieel oogpunt. Keuzes in de bedrijfsvoering van klassieke bedrijven worden dan ook beargumenteerd op basis van de financiële aandeelhouderswaarde van de onderneming.

In coöperaties kunnen de vennoten vrijer keuzes maken, gezien ze zowel aandeelhouder/eigenaar als gebruiker/begunstigde zijn (3de ICA-principe). Het gaat erom onderling tot een akkoord te komen over wat men belangrijk vindt voor de coöperatie en haar leden; niet om investeerders te overtuigen op

basis van financiële argumenten¹⁶ (2de en 4de ICA-principe). Bijgevolg zal een REScoop¹⁷ bijvoorbeeld het enige energiebedrijf zijn dat ernaar zal streven om minder energie te verkopen als dat haar doel – een kleinere voetafdruk – ten goede komt. De coöperatie leent zich dus bij uitstek om **duurzaamheid centraal** te plaatsen in de **kernstrategie** (7de ICA-principe).

Gericht op de lange termijn

Kostenefficiënt werken is ook voor coöperaties belangrijk. Echter, coöperaties hebben de mogelijkheid om **op langere termijn** te investeren. Het gaat immers niet om snel winst te maken, maar om een dienstverlening voor de leden aan te bieden. Deze verder gelegen horizon van coöperaties maakt het mogelijk om rekening te houden met de consequenties van acties voor de omgeving en toekomstige generaties (7de ICA-principe).

Hein Lapauw, Green On Wheels cvba¹⁸ (GOW!), duurzaamheidsambtenaar stad Ieper:

“GOW! heeft tot doel het draagvlak voor duurzame mobiliteit te vergroten en de aanzet te geven tot het rijden op alternatieve brandstoffen zoals aardgas (CNG). Naast het werken rond bewustmaking willen we ook een netwerk van aardgastankstations uitbouwen in Vlaanderen. Door lokaal coöperanten te zoeken, creëren we een draagvlak. De gebruikers-vennoten zien de waarde van het aanbod in wat primeert boven geldelijk gewin.”

Extra dimensie van multistakeholdercoöperatie

Multistakeholdercoöperaties bieden nog een extra dimensie. Dit soort coöperaties verenigt leden met **verschillende belangen**. Het is geen evident type, gezien je de spanningen van de markt binnen je coöperatie haalt. Toch biedt het kansen om **samen het hoofd** te **bieden** aan problemen in plaats van een hete aardappel aan elkaar door te schuiven (7de ICA-principe).

Hilde Coucke, algemeen coördinator van De Wassende Maan cvba:

“In onze coöperatieve boerderij zijn de klanten mee aandeelhouder. Je zou kunnen zeggen dat een consument en een producent tegengestelde belangen hebben, maar we vinden elkaar in het streven naar een voedselvoorziening met een zo gering mogelijke impact op het milieu. Dit doen we door biodynamische landbouw en via onze keuze om zo lokaal mogelijk te werken.”

PROFIT, een coöperatie gebruikt de opbrengsten in functie van haar doel

Samen ondernemen

Een coöperatie is een onderneming. Om de onderneming mogelijk te maken stellen de gebruikers **kapitaal** ter beschikking (3de ICA-principe). De onderneming genereert **opbrengsten** voor een grote(re) groep mensen (7de ICA-principe); het is immers samen ondernemen.

Milcobel cvba, voorzitter Guido Veys:

“2.800 melkveehouders zijn samen eigenaar van de coöperatie Milcobel met als doel een duurzame en betrouwbare afzet van de melk te garanderen. De melkveehouderij heeft immers maar toekomst wanneer het industriële apparaat in handen is van de boeren zelf. Elk brengt kapitaal in naargelang hun productiecapaciteit. Alle verwerkings- en commercialiseringsactiviteiten zijn erop gericht om de melk zo goed mogelijk te valoriseren ten voordele van de boeren. Boeren en medewerkers zitten daarbij in dezelfde schuit.”

Doelmaximalisatie staat voorop

De doelmaximalisatie staat voorop: dit gaat over het zo optimaal mogelijk realiseren van het gemeenschappelijke doel waarvoor de coöperatie werd opgericht. Vandaar dat coöperaties er vaak voor opteren om een **beperkte of zelfs geen vergoeding** te geven voor het kapitaal dat de vennoten ter beschikking stellen¹⁹. Wanneer men het kapitaal immers te sterk vergoedt, zijn dit middelen die niet ingezet kunnen worden voor de realisatie van het doel van de coöperatie, wat net de beweegreden is van de gebruikers (3de en 4de ICA-principe).

Bruno Deraedt, voorzitter GEC cvba:

“Het Gents Ecologisch Centrum stelt ruimte en faciliteiten beschikbaar voor organisaties die duurzame ontwikkeling nastreven. Gezien de huurders ook de aandeelhouders zijn, rekent de coöperatie slechts die huurprijs aan die nodig is om de kosten te dekken. Bijgevolg wordt er dan ook een laag dividend uitgekeerd.”

Dragen bij tot een meer stabiele economie

Bovendien hanteren coöperaties vaak interne financiële regels waarbij meer aandacht is voor het opbouwen van reserves met het oog op het bereiken van het doel en de continuïteit van de coöperatie²⁰ (4de ICA-principe). Deze reserve beschermt het bedrijf tegen schuldenlast en marktvolatiliteit. Coöperaties bewezen bij verschillende crisissen dat ze veerkrachtiger zijn dan klassieke bedrijven en zo bijdragen tot een **stabiele economie**²¹ (7de ICA-principe).

Jim Williame, coördinator Ecopower cvba:

“In 2014 had Ecopower beschikbare reserves van 2,5 miljoen euro en geen langetermijnschulden. Dit maakt onze coöperatie voldoende onafhankelijk en weerbaar zodat we een duurzame transitie op de energiemarkt kunnen realiseren.”

Langetermijnperspectief

Coöperaties staan **open** voor alle personen die de diensten ervan kunnen benutten en het maatschappelijke doel onderschrijven²². Door hun toetreding aanvaarden de vennoten²³ de verantwoordelijkheden van het lidmaatschap en onderschrijven ze het principe van gelijkwaardigheid tegenover andere vennoten (1ste ICA-principe). Doordat het ondernemerschap gedeeld wordt onder meerdere gelijkgestemden wordt de onderneming door meerdere schouders gedragen. Dat maakt het bedrijf minder kwetsbaar voor persoonsgebonden gebeurtenissen (zoals bv. pensionering van oprichter van het bedrijf, ...) wat bijgevolg de continuïteit ervan op **lange termijn** garandeert.

Jessica Bruyninckx, thuisverpleegster en bestuurder bij Thuisverpleging Meerdael cvba:

“Meerdere medewerkers van Thuisverpleging Meerdael zijn vennoot. Dit zorgt ervoor dat we flexibel voor elkaar kunnen inspringen bij ziekte of ander verlet, waardoor de dienstverlening stabiel is. Daarnaast kan het bedrijf steeds verder gaan, ook als er iemand uitstapt. In de toekomst kan de coöperatie ook nog verder groeien en kunnen geïnteresseerde werknemers mee eigenaar worden.”

Lokale verankering

Door de **lokale verankering** van coöperaties is het een ondernemingsvorm waardoor **kapitaal en winst in de gemeenschap** blijven (4de + 7^{de} ICA-principe) en niet wegvloeien naar enkele multinationals.

Didier Bogaert, directeur sales & marketing bij Menogroup cvba:

“Zelfstandigen van overal in het land zijn mede-eigenaar van onze coöperatieve inkoopcentrale. De coöperatie zorgt ervoor dat zelfstandige ondernemers een concurrentiële positie kunnen behouden t.o.v. ketens die de huidige wereldmarkt beheersen.”

Voorbeeldfunctie

De aanwezigheid van coöperaties in de markt heeft een impact op die markt (7de ICA-principe), doordat de coöperatie marktmacht verschaft aan verschillende kleinere initiatiefnemers²⁴. Hierdoor zijn coöperaties vaak in staat om **een standaard te zetten** op de markt, bijvoorbeeld op vlak van prijs, communicatie, aandacht voor duurzaamheid, participatie, ...^{25 26}.

Wim Bijmens, gedelegeerd bestuurder van Inclusie Invest cvba:

“Inclusie Invest biedt personen met een beperking een aangepaste woonvorm i.s.m. lokale zorgpartners. Onze coöperatie springt met dit aanbod in een gat in de markt dat de privéhuurmarkt, omwille van het beperkte financieel rendement, links liet liggen. Tegelijk voorzien we in een aanbod dat betaalbaar is met het beperkte vervangingsinkomen waarover de doelgroep beschikt”.

Zelfvoorzienend verdienmodel

Een laatste aspect van duurzaamheid schuilt, tot slot, in het feit dat coöperaties ondernemingen zijn. Door hun **verdienmodel** zijn ze zelfvoorzienend – in vergelijking met een organisatie die grotendeels steunt op overheidssteun – en is er een zekere garantie voor hun voortbestaan (4de ICA-principe)²⁷. Uit internationaal vergelijkend onderzoek²⁸ blijkt dat coöperaties meer crisisbestendig zijn dan klassieke ondernemingen.

Conclusie

Een recente studie²⁹ van het ICA toont aan: *“There is a clear and direct relationship between sustainability and how co-operatives describe themselves. The linkages to social dimensions of sustainability are stronger than the linkages to environmental and economic dimensions, but all three are present”*.

Deze nota bevestigt deze stelling. Verschillende kenmerken van coöperaties maken hen **interessante hefboomen om duurzaam te ondernemen**. Door de specifieke organisatievorm van een coöperatie, waarbij eigenaar en gebruiker eenzelfde partij is, sluit het coöperatieve model vooral aan op het **People-aspect** van duurzaam ondernemen. Denk bijvoorbeeld aan de manier waarop ze zich organiseren en stakeholders betrekken. Dit biedt coöperaties specifieke kansen en uitdagingen om duurzaamheid centraal in hun kernstrategie te integreren.

Echter, louter het ‘zijn’ van een coöperatie maakt haar niet duurzaam. Haar **kernactiviteit(en)** kunnen dezelfde **positieve of negatieve impact** hebben op het milieu en de samenleving als die van klassieke bedrijven.

Daarnaast verschilt de mate waarin coöperaties de **ICA-principes in praktijk brengen** naargelang de sector, het type coöperatie, de tijdsgeest, het land en haar cultuur. Coöperaties verschillen verder ook in de mate waarin hun opbrengsten volledig terugvloeien naar de leden (het invullen van een onderlinge nood) of eerder geïnvesteerd worden in een maatschappelijk doel³⁰.

Als coöperaties werkelijk duurzame koplopers willen zijn, moeten ze niet alleen aan de slag met de ICA-principes maar ook hun impacten in kaart brengen en antwoorden formuleren hoe ze hier mee omgaan. Het uitwerken van een degelijke duurzaamheidsverslaggeving is dan ook voor coöperaties geen overbodige luxe.

Tools: [zelfscan voor coöperaties en verslaggevingsrichtlijnen](#)

Op www.socialeconomie.be vindt u een MVO-scan voor coöperaties en een handleiding om tot een duurzaamheidsverslag voor uw coöperatie te komen. Gebruik deze tools in uw organisatie om intern voor **bewustwording** te zorgen over hoe uw coöperatie het doet op vlak van duurzaam ondernemen en op welke vlakken nog **verbetering** mogelijk is.

En gebruik de tool zeker om aan de buitenwereld uw **coöperatieve identiteit te tonen** en hoe deze op verschillende manieren voor een andere manier van ondernemen zorgt.

Referenties

¹ VN, The World Commission on Environment and Development's (1987), the Brundtland Commission report 'Our Common Future'

² Europese Commissie (2011): "de verantwoordelijkheid van bedrijven voor het effect dat ze op de samenleving hebben". Volwaardig MVO houdt in dat bedrijven aandacht voor mensenrechten consumentenbelangen en sociale, ethische en milieukwesties in hun bedrijfsactiviteiten en kernstrategie integreren in nauwe samenwerking met hun stakeholders. Doel:

- zoveel mogelijk gedeelde waarde te creëren voor hun eigenaren/aandeelhouders en voor hun andere stakeholders en de samenleving als geheel;
- mogelijke negatieve effecten op te sporen, te voorkomen en te verminderen.

³ ISO 26000 (2010): verantwoordelijkheid van een organisatie voor de effecten van haar besluiten en activiteiten op de maatschappij en het milieu, via transparant en ethisch gedrag dat:

- een bijdrage levert aan duurzame ontwikkeling, inclusief gezondheid en het welzijn van de maatschappij;
- rekening houdt met de verwachtingen van stakeholders;
- in overeenstemming is met toepasselijke wetten en overeenkomt met internationale gedragsnormen;
- is geïntegreerd in de hele organisatie, en in haar betrekkingen in praktijk wordt gebracht

Opm. 1: Activiteiten omvatten producten, diensten en processen.

Opm. 2: Betrekkingen verwijzen naar de activiteiten van een organisatie binnen haar invloedssfeer.

⁴ ELKINGTON, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Capstone Publishing Ltd.: Oxford.

⁵ Coopburo deelt coöperaties in op basis van wie er venoot is. Zo komen we tot vier grote groepen van coöperaties: werkerscoöperaties, ondernemingencoöperaties, consumenten(2.0)- en burgercoöperaties en multistakeholdercoöperaties. Zie hiervoor HOLLEBECQ, H., *Coöperaties: wat kunnen lokale besturen ermee?* In: TerZake Magazine, een uitgave van VZW De Wakkere Burger, beweging voor burgerparticipatie en (lokale) democratie. September 2015, p. 29-34

⁶ VAN OPSTAL W., COATES A. & UDDIN I. met medewerking van Hollebecq H., Jacobs L. & Van Den Broeck K., *Bouwstenen voor coöperatief ondernemen in Vlaanderen* (2014), p. 12

⁷ Voor meer info over de types coöperaties, zie: <http://www.coopburo.be/4-cooperatie-types>

⁸ Een stakeholder is een partij die betrokken is bij een onderneming of bedrijfsproces. Zo zijn er interne stakeholders, zoals bv. het personeel, het management en de aandeelhouders en externe stakeholders, zoals bv. leveranciers en klanten.

⁹ Coopburo deelt coöperaties in op basis van wie er venoot is. Zo komen we tot vier grote groepen van coöperaties: werkerscoöperaties, ondernemingencoöperaties, consumenten(2.0)- en burgercoöperaties en multistakeholdercoöperaties. Zie hiervoor HOLLEBECQ, H., *Coöperaties: wat kunnen lokale besturen ermee?* In: TerZake Magazine, een uitgave van VZW De Wakkere Burger, beweging voor burgerparticipatie en (lokale) democratie. September 2015, p. 29-34

¹⁰ ICA, *Sustainability reporting for Co-operatives: a guide book*. March 2016, Brussels.

¹¹ HOLLEBECQ, H., Coop Workshop van Coopburo van 23 maart 2015 te Leuven.

¹² JACOBS, L., & VAN OPSTAL, W., *Wat is coöperatief ondernemen?* in Sampol, 2013/4.

¹³ VAN OPSTAL, W., COATES, A., UDDIN, I. met medewerking van HOLLEBECQ, H., JACOBS, L., *Bouwstenen voor coöperatief ondernemen in Vlaanderen*. Brussel: ESF Agentschap Vlaanderen, 2014, 160 p.

¹⁴ ICA, *Co-operatives are climate's best allies because of their intrinsic qualities*, 3 december 2015, <http://ica.coop/fr/media/news/co-operatives-are-climates-best-allies-because-their-intrinsic-qualities>

¹⁵ IRU, *cooperative social responsibility*, <http://www.iru.de/index.php/cooperative-social-responsibility?lang=en>

¹⁶ ICA Planning Work Group, MILLS C. & DAVIES W., *Blueprint for a decade*, januari 2013.

¹⁷ Een REScoop (Renewable Energy Sources cooperative) is een burgerinitiatief dat de omgevingsenergie (zon-wind-water-biomassa-aardwarmte) wil oogsten voor eigen gebruik, gebaseerd op het rechtstreekse participatiemodel en de internationale coöperatieve principes. Meer info op www.recoopv.be

¹⁸ JACOBS, L., *Over coöperaties, 'overheidsparticipatie' en draagvlak* In: TerZake Magazine, een uitgave van VZW De Wakkere Burger, beweging voor burgerparticipatie en (lokale) democratie. April 2016.

¹⁹ HOLLEBECQ, H., *Coöperaties: wat kunnen lokale besturen ermee?* In: TerZake Magazine, een uitgave van VZW De Wakkere Burger, beweging voor burgerparticipatie en (lokale) democratie. September 2015, p. 29-34

²⁰ Voor een bespreking van deze regels, zie CICOPA, *Cooperatives as builders of sustainable development*, 2014.

-
- ²¹ BROUWER E., HELMER D., LAMBERINK G. (PwC), *Coöperatie beter crisisbestendig dan gewone onderneming*, Me Judice, 16 maart 2012.
- ²² Alle personen, zonder seksuele, sociale, raciale, politieke of religieuze discriminatie. Dit impliceert niet dat een coöperatie te allen tijde nieuwe vennoten dient toe te laten, dit hangt af van de economische realiteit.
- ²³ Een vennoot is een natuurlijke of rechtspersoon die participeert in een vennootschap. Mogelijke synoniemen in de context van een coöperatieve vennootschap: coöperant, lid, aandeelhouder, ...
- ²⁴ Vilt, *Een producent hoeft niet alleen te staan*, februari 2014.
- ²⁵ FULTON M., *Cooperatives and member commitment*, 1999.
- ²⁶ BIJMAN, J. et al., *Support for Farmers' Cooperatives*, Wageningen University, 2012.
- ²⁷ JACOBS, L., *Coöperaties in de zorg, Economische én maatschappelijke winst bundelen*, in Alert, nr. 2, 2011.
- ²⁸ BROUWER E., HELMER D., LAMBERINK G. (PwC), *Coöperatie beter crisisbestendig dan gewone onderneming*, Me Judice, 16 maart 2012.
- ²⁹ ICA, *Co-operatives and Sustainability: An investigation into the relationship*, oktober 2013.
- ³⁰ Meer hierover in BOSSCHAERT, M., COECKELBERGH, D. en JACOBS, L. i.s.m. Coopburo, *Twee decennia vso - theorie en praktijk*. Kluwer: te verschijnen in april 2016

Deze visienota is gefinancierd door de Vlaamse overheid in opdracht van de Vlaamse minister van Sociale Economie. Adviesbureaus Sustenuto en Coopburo ontwikkelden de nota in opdracht van sociaaleconomie.be.